

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
САДІВНИЦТВА**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«Використання традиційних і сучасних технологій у
геодезії, картографії, землеустрої та кадастрі»**

Умань
Видавць «Сочінський М. М.»
2021

УДК 528
М33

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства Уманського національного університету садівництва (протокол № 6 від 16 квітня 2021 року)

Редакційна колегія:

Непочатенко О.О. – доктор економічних наук, професор; Мостов'як І.І. – доктор сільськогосподарських наук, доцент; Карпенко В.П. – доктор сільськогосподарських наук, професор; Поліщук В.В. – доктор сільськогосподарських наук, професор; Кисельов Ю.О. – доктор географічних наук, професор; Czaplinski Pawel – doktor habilitowany Uniwersytetu Szczecińskiego (Polska); Efras Vasile – Profesor din Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava (România); Káracsonyi Dávid – Ph. D. at the Geographical Institute of the Hungarian Academy of Sciences; Шаруха І. М. – доктор географічних наук, професор кафедри природознавства Магіл'єўскага ДУ імя А. Куляшова, Магіл'єў (Беларусь); Рудий Р.М. – доктор технічних наук, професор; Домашенко Г.Т. – кандидат технічних наук, доцент; Шемякін М.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент; Кирілюк В.П. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент; Удовенко І.О. – кандидат економічних наук, доцент; Боровик П.М. – кандидат економічних наук, доцент; Кононенко С.І. – старший викладач; Хімич М.І. – аспірантка (технічний секретар).

М33 Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Використання традиційних і сучасних технологій у геодезії, картографії, землеустрої та кадастрі» : (м. Умань, 28 квітня 2021 р.). – Умань: Видавець «Сочинський М. М.», 2021. 58 с.

ISBN 978-966-304-407-1

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції висвітлено результати наукових досліджень із геодезії, географії, картографії, фотограмметрії, моніторингу довкілля, геодезичних та GIS-технологій. Видання може бути корисним для науковців у галузі геодезії, географії, картографії, кадастру, землеустрою, а також фахівців-практиків, учителів, студентів.

За достовірність опублікованих матеріалів відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-304-407-1

© Уманський національний
університет садівництва, 2021

Динаміка змін площі сільгоспугідь має тенденцію до збільшення показника розораності: за період з 2010 по 2019 рік площа ріллі збільшилася на 7 тис. га (0,6%), що призвело до зростання ерозійних процесів і вивісу гумусу з родючого шару ґрунту.

Аналіз динаміки зміни площі еродованих орних земель області (за період з 1961 по 1996 рік) вказує на те, що цей показник має тенденцію до збільшення. За вказаний період площа еродованих орних земель збільшилася на 210,4 тис. га (24,3%). Отже, ерозійні процеси сільгоспземель різко прогресують і створюють загрозу екологічній і економічній небезпеці.

Вплив деградації на якість родючості ґрунтів аналізувався за показниками вмісту гумусу в ґрунті та за динамікою його зміни за період з 1882 по 2006 рік. Аналіз вказує на те, що за цей період ґрунти області втратили 1,4% гумусу (з 5,5% до 4,1%), а тенденція його динаміки є негативною, що призвело до значного погіршення природної родючості ґрунту.

Висновки За результатами проведених досліджень виявлено, що внаслідок неоптимального співвідношення площ сільськогосподарських угідь Кіровоградської області та їх екстенсивного використання (надмірної розораності в розмірі 87%) посилюється вплив водної ерозії (площа еродованих орних угідь зросла на 210,4 тис. га (24,3%), що в свою чергу призвело в тому числі до зниження родючості ґрунтів (вміст гумусу зменшився на 1,4%). За таких негативних тенденцій ґрунти області можуть протягом короткого проміжку часу зазнати катастрофічних змін.

Очевидно, що для зупинення деградації сільгоспугідь необхідно негайно впроваджувати комплекс заходів з охорони і раціонального використання земель. Рекомендації щодо таких заходів уже розроблено спільнотою українських науковців та фахівців: не варто використовувати під рілля землі, які перебувають у зоні ризику (смілові землі, де присутній високий рівень утворення ерозії); не потрібно розорювати заболочені землі, потрібно вивести з обігу засолені, кам'янисті, закислені землі; заліснити піщані землі, тощо [3].

Впровадження таких і інших заходів повинно бути якнайшвидше застосоване до сільськогосподарських земель Кіровоградської області.

Список використаних джерел:

1. Головне управління Держгеокадастру у Кіровоградській області Проблема деградації земель в Україні є актуальною та гострою / Головне управління Держгеокадастру у Кіровоградській області (додано 13.03.2017). URL: <https://kirovogradska.land.gov.ua/problema-dehradatsii-zemel-y-ukraini-je-aktualnoju-ta-gostroju/> (дата звернення 20.03.2021).
2. Земельний довідник України 2020 – база даних про земельний фонд України (11.03.2020). URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelnyy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelnyy-fond-krayini> (дата звернення 26.03.2021).
3. Хворостяний В. В. Хто вбиває українські землі, або як зупинити деградацію ґрунтів / В. В. Хворостяний. – 2019. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/566-hto-vbivaye-ukrayinski-zemli-abo-yak-zupiniti-dehradatsiyu-gruntiv> (дата звернення 20.03.2021).

Кирилюк В. П.

к. с.-г. наук, доц.

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛІХ АГРОЛАНДШАФТІВ – ГЛОБАЛЬНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОГО ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ

Стан земельного фонду України викликає велику тривогу, так як спостерігається постійне пониження родючості ґрунтів, вмісту гумусу, посилення процесів водної і вітрової

ерозії, вторинного засолення, заболочення та інших деструктивних процесів, які відбуваються не тільки в ґрунті а й в ландшафтній зоні України в цілому.

Оптимізація природного ландшафту — один з важливих засобів організації ефективного і комплексного його використання й охорони.

Важливо знати, що згідно ст. 183 Земельного Кодексу України [2] до основних завдань землеустрою віднесено: створення екологічно сталих ландшафтів; здійснення заходів щодо прогнозування, планування, організації раціонального використання та охорони земель на національному, регіональному, локальному і господарських рівнях; організація територій сільськогосподарських підприємств із створенням просторових умов, що забезпечують еколого-економічну оптимізацію використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення співвідношення і розміщення земельних угідь, системи сівозмін, сінокосо- і пасовищезмін; розробка системи заходів по збереженню і поліпшенню природних ландшафтів, відновленню і підвищенню родючості ґрунтів, рекультивациі порушених земель і землюванню малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, зсувів та інших видів деградації, попередженню інших негативних явищ.

В природних ландшафтах ніколи не буває одноманіття на великому просторі. Це пов'язане в основному з різноманітним рельєфу, ґрунтового покриву, розподілом на ньому рослинності яка в свою чергу створює мікроклімат і діє на основні режими ґрунтів.

Необхідно вивчити кожний конкретний елемент, кожну ділянку (ландшафт) з всіма її особливостями і виділити на них ділянки, які мають бути обов'язково виведені з ріплі і які можна використовувати як ґрунтозахисні сівозміни з максимальним насиченням багаторічних трав і т.д.

Це чітко дозволяє встановити площі ділянок і контури земель, які повністю, або частково виводяться з ріплі і співвідношення угідь в цілому.

Агроландшафт — це комплексне поняття, що включає компоненти природного і антропогенного ландшафту й формується в результаті взаємодії природно-потенціальних комплексів — територій, де природний фітоценоз замінений агрофітоценозом, який визначає його стійкість, з усіма елементами сільськогосподарської та інженерної інфраструктури [3, С. 29].

Про стабільність ландшафтів можна говорити в тому випадку, коли в них постійно і в зростаючих об'ємах вкладається енергія.

Таким чином, створений ґрунтозахисний агроландшафт є не чисто протнерозійною системою, яка створена лише для пониження дії ерозійних процесів до необхідного оптимуму, а глобальним стратегічним напрямком, здатним в собі поєднати всі знання і управління всіма складовими елементами ландшафтного середовища існування.

Агроландшафт — це інженерна споруда, яка повинна проектуватися переважно інженерними методами на розрахунковій кількісній основі. Тому в системі робіт по конструюванню агроландшафту передбачається етап передпроектного обстеження території, що облаштовується. На цьому етапі одержується вся необхідна інформація і параметри території щоб даний проект можна було скласти переважно інженерними методами.

За останні роки землевпорядне проектування на еколого-ландшафтній основі розвивалося досить інтенсивно.

Еколого-ландшафтний підхід варто застосовувати разом з агроекологічним. При цьому еколого-ландшафтний обумовлює загальну конструкцію агроландшафту, а агроекологічний — наповнює його змістом.

У практиці землевпорядної діяльності склалися наступні поняття і визначення, що до організації території: ландшафт, агроландшафт, урочище частина агроландшафту, що має чіткі границі і представляє собою відособлену систему з характерними ознаками (басейни великих і малих рік і їх притоки), підурочище — це частини урочища, що включає водозбори другого і третього порядків, фация — це найменша, більш неподільна частина ландшафту (дрібні балки, замкнуті пониження) [1, с. 40].

Всякий агроландшафт характеризується відносною територіальною замкнутістю і наявністю в ньому трьох зон:

- зв'язування і трансформація енергії і речовини (рілля, ліс, луки);
- транзиту (тимчасове і постійне водне джерело);
- концентрації й акумуляції (заплава, озеро, болото).

Ступінь "перекриття" і взаємодії цих зон визначається структурою і конструкцією агроландшафту.

Еколого-ландшафтний підхід припускає встановлення оптимального співвідношення площ рілля, пасовищ, сіножатей, заповідників, лісонасаджень, населених пунктів та інших антропогенних і середовище стабілізуючих складових, що сприяють саморегуляції агроландшафту.

Найбільш складним є питання про встановлення порогу розораності території. Стійкий агроландшафт може бути сформований у тому випадку, якщо співвідношення стабілізуючих угідь (рілля) до стабілізуючих угідь (пасовищ, сіножатей, лісів) становить 40-42% до 60-58%.

Співвідношення угідь у кожному конкретному випадку індивідуальне і залежить від рельєфу, гідрографічних, ґрунтових та інших природних і антропогенних умов місцевості.

Досвід показує, що еколого-ландшафтний підхід слід застосовувати одночасно з агроекологічним. При цьому еколого-ландшафтний підхід обумовлює загальну конструкцію агроландшафту (його скелет), а агроекологічний наповнює його внутрішнім змістом. Уз'язка даних підходів в проєкті землеустрою дозволяє вирішити поряд з екологічними соціально-економічні, правові, технічні, організаційно-господарські, технологічні та інші завдання.

Отже, при організації території сільськогосподарських підприємств повинна бути практична реалізація проєктних рішень щодо землеустрою на території конкретних агроландшафтів з урахуванням їх особливостей. У цьому випадку територію можна розглядати як цілісну, взаємозв'язану множину агроландшафтних елементів, об'єднаних між собою за визначеною (наприклад, ґрунтозахисною) ознакою, яку потрібно встановлювати відповідно до природоохоронних принципів.

Список використаних джерел:

1. Гулько Л. А., Дяченко О. Р. Методологічні підходи до організації території сільськогосподарських підприємств на еколого-ландшафтній основі. *Агросвіт*. 2015. № 12. С.40.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 19.04.2021).
3. Каленська О., Сакаль О. Агроландшафти: поняття, суб'єкти і фактори трансформації. *Економіст*. 2015. №3. С. 29.

Кустовська О. В.

к. в. наук, доц.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Охорона навколишнього середовища є одним із стратегічних і найважливіших напрямків світової, державної та регіональної політики. Успішна робота природоохоронних установ є важливою гарантією постійного розвитку та подолання несприятливих природних та соціально-економічних процесів, і це значною мірою залежить від належного виконання